

Què fa possible la vida cultural?

Publicat per [Roser Mendoza](#) [1] el 08/09/2026 - 11:12

Un assaig sobre els diagnòstics de les polítiques culturals locals

Fa uns mesos, una [primera lectura dels plans d'acció cultural municipals](#) [2] proposava una arquitectura de mirada per anar més enllà de les seves línies estratègiques i propostes d'actuació. Tornar ara sobre alguns d'aquests plans permet fer un pas més: observar què ens explica la seva diagnosi sobre la manera com mirem la realitat cultural local.

Els plans d'acció cultural municipals acostumen a llegir-se com a instruments de planificació. També poden llegir-se d'una altra manera. Més que preguntar què proposen, podem preguntar-nos què expliquen sobre la manera com avui les polítiques culturals observen la realitat dels municipis.

Aquesta pregunta va donar lloc a una lectura comparada de diversos plans d'acció cultural. L'objectiu no era establir un rànquing entre municipis ni valorar la qualitat tècnica dels documents. El que interessava era una qüestió més elemental: quina idea de sistema cultural emergeix quan un municipi intenta descriure la seva realitat abans de decidir com actuar-hi.

Per abordar aquesta lectura es va adoptar una arquitectura pròpia. En lloc de seguir l'ordre habitual dels diagnòstics, la mirada es desplaçava progressivament dels components del sistema cap a les condicions que els feien possibles. Els equipaments deixaven de ser només infraestructures. Les institucions deixaven de ser únicament organitzacions. Les activitats deixaven de ser exclusivament programació. La pregunta començava a ser una altra: què fan possible aquests espais, aquestes institucions o aquestes pràctiques?

La lectura dels plans de Pallegà, Masquefa i Sant Cugat del Vallès va produir, però, un resultat que inicialment no es buscava.

Els tres plans comparteixen, a més, un marc institucional que cal tenir present: han estat elaborats amb el suport del CERC en el marc de la seva funció d'assessorament als municipis. Aquesta condició no permet atribuir al CERC les coincidències que apareixen en els tres documents, però sí obliga a no llegir-les com si fossin completament independents entre si.

A mesura que avançava la comparació es feia evident una coincidència significativa. Els tres plans incorporaven bona part dels conceptes que avui articulen el debat sobre les polítiques culturals: governança, participació, drets culturals, sostenibilitat, cooperació entre agents, cohesió social o treball en xarxa. Aquestes qüestions no eren absents dels diagnòstics. Hi eren presents i, sovint, ocupaven un lloc destacat en la formulació dels objectius o en la identificació dels principals reptes.

La regularitat apareixia en un altre lloc.

Malgrat les diferències entre els tres municipis, la diagnosi continuava organitzant-se a partir d'una arquitectura molt semblant. El recorregut acostumava a començar amb el territori i la població, continuava amb els equipaments, els agents i les activitats, i desembocava en les línies estratègiques del pla. La coincidència no residia tant en allò que s'observava com en la manera d'ordenar aquesta observació.

Va ser aleshores quan la lectura va canviar de direcció. La qüestió ja no consistia només a entendre què explicaven els plans. Començava a ser rellevant preguntar-se des de quina mirada construïen la seva diagnosi. L'arquitectura que havia servit per interpretar aquests documents acabava fent visible l'arquitectura amb què els mateixos documents interpretaven la realitat que descrivien.

Aquesta constatació introdueix una distinció decisiva. Una cosa és que determinades qüestions apareguin en un

diagnòstic i una altra que esdevinguin el principi des del qual aquest diagnòstic s'organitza. Els tres plans parlen de confiança institucional, de relacions entre agents, de coordinació, de participació o de sostenibilitat. El que la lectura comparada suggereix és que aquestes condicions formen part dels diagnòstics, però el fil conductor de l'observació continua articulant-se principalment a partir dels components del sistema cultural.

No és una absència. És una manera d'ordenar la mirada.

I és precisament aquí on apareix la pregunta que orienta aquest assaig. Si una mateixa realitat pot llegir-se des de criteris diferents, què es fa menys visible quan l'observació s'organitza principalment a partir dels components del sistema cultural?

El fet que una qüestió no organitzi la mirada no significa que sigui irrellevant. Sovint passa just el contrari. Apareix repetidament al llarg del diagnòstic, però ho fa de manera fragmentada, com si expliqués aspectes parcials de la realitat sense arribar a convertir-se en el criteri des del qual aquesta realitat s'interpreta.

És el que passa, per exemple, amb els equipaments culturals. Els tres plans els descriuen amb detall. N'identifiquen les característiques físiques, els usos, els recursos disponibles, la programació, els públics o les necessitats de millora. Tot això és indispensable. Permet entendre quina infraestructura cultural té un municipi i quines són les seves fortaleces i limitacions.

La lectura canvia quan la pregunta deixa de ser què és un equipament i passa a ser què fa possible. Sense incorporar cap dada nova, el mateix document comença a explicar altres coses. Un equipament pot facilitar la continuïtat d'una pràctica cultural o limitar-se a acollir activitats disperses. Pot generar relacions estables entre agents o funcionar únicament com un espai de prestació de serveis. Pot acumular aprenentatges institucionals o dependre constantment de decisions puntuals. El que canvia no és la informació disponible, sinó el lloc que ocupa dins la interpretació.

Passa una cosa semblant amb les entitats. Els diagnòstics acostumen a identificar-les, descriure'n els àmbits d'activitat i valorar-ne el paper dins del sistema cultural local. Aquesta informació permet entendre la diversitat del teixit associatiu. Una altra lectura pregunta quines relacions sostenen entre elles, quins espais de cooperació construeixen, com es produeix el relleu o fins a quin punt contribueixen a mantenir una vida comunitària que va més enllà de cada projecte concret.

Amb les activitats culturals succeeix una cosa semblant. Un diagnòstic pot registrar-ne el volum, la distribució, els públics o la freqüència. També pot preguntar-se què passa quan aquestes activitats acaben. Algunes deixen poc més que el record de la seva celebració. Altres consoliden vincles, generen nous agents, transformen maneres de col·laborar o creen experiències que continuen actuant molt després que la programació hagi finalitzat.

Els tres exemples apunten en la mateixa direcció. Quan canviem la pregunta, no apareixen dades noves. Apareixen relacions que abans quedaven en segon pla. Un equipament deixa de ser només una infraestructura i passa a poder ser llegit per la continuïtat que genera. Una entitat deixa de ser només un actor identificable i passa a ser llegida també a través de la trama de relacions de què forma part. Una activitat deixa de ser només una unitat de programació i passa a poder ser valorada pels efectes que deixa.

Els objectes continuen essent els mateixos. El que comença a canviar és la manera com expliquen el conjunt del sistema cultural.

És en aquest punt on la lectura comparada dels tres plans suggereix un desplaçament discret però significatiu. Potser la diferència no depèn tant d'ampliar allò que observem com de preguntar d'una altra manera allò que ja observem.

Els exemples anteriors permeten formular una hipòtesi que va més enllà dels tres plans analitzats. La innovació no consisteix a incorporar noves dimensions al diagnòstic. Els conceptes de governança, participació, sostenibilitat, drets culturals o cooperació ja formen part dels diagnòstics contemporanis. El desplaçament consisteix a canviar el criteri des del qual aquests elements adquireixen significat.

Quan un equipament deixa de llegir-se només per les seves característiques i comença a interpretar-se també per la continuïtat que és capaç de sostenir, canvia allò que la informació disponible permet explicar. El mateix passa quan una entitat es llegeix a través de les relacions que articula o quan una activitat es considera pels efectes que deixa més enllà de la seva realització. El que canvia és la manera com aquestes dimensions es relacionen entre si i adquireixen significat.

Potser és aquest desplaçament el que permet començar a parlar de les **condicions de possibilitat de la vida cultural**. No com un nou àmbit de la diagnosi, sinó com un criteri d'interpretació. La pregunta deixa de centrar-se únicament en què existeix dins d'un sistema cultural i passa a preguntar-se què permet que aquest sistema generi continuïtat, sostingui relacions, acumuli aprenentatges o desenvolupi capacitat d'actuar al llarg del temps.

Les condicions de possibilitat no designen una realitat diferent de la que descriuen els plans. Designen una altra manera d'interpretar-la. No afegeixen nous objectes d'observació. Reordenen el significat dels que ja observem. El seu interès no rau a ampliar el diagnòstic, sinó a oferir un criteri des del qual els diferents components del sistema cultural deixen de llegir-se de manera aïllada i passen a explicar-se mútuament.

El desplaçament és discret, però modifica la capacitat explicativa del diagnòstic. I és precisament aquest canvi el que obre una pregunta nova. Si interpretem els diagnòstics des de les condicions que fan possible la vida cultural, també canvia allò que acabem considerant un resultat de les polítiques culturals?

Canviar el criteri amb què interpretem un sistema cultural també canvia allò que podem reconèixer com el resultat d'una política cultural.

Habitualment, els resultats s'associen a allò que una política és capaç de produir de manera directa: un equipament construït, una activitat realitzada, una subvenció concedida, un pressupost executat o un determinat nombre de participants. Tots aquests elements continuen essent imprescindibles. Permeten saber què s'ha fet, amb quins recursos i amb quina intensitat.

La lectura que s'ha anat construint al llarg d'aquest assaig introdueix, però, una distinció que modifica aquesta perspectiva. Una cosa és allò que una política produeix directament. Una altra és allò que contribueix a fer possible.

La diferència és important perquè aquestes condicions no acostumen a dependre d'una única decisió ni d'un únic actor. Un equipament pot inaugurar-se en una data concreta. La continuïtat de les pràctiques que arriba a sostenir només es fa visible amb el pas del temps. Una subvenció pot concedir-se a una entitat. Les relacions, els aprenentatges o l'autonomia que aquella decisió contribueix a consolidar difícilment poden atribuir-se a una sola actuació. Una activitat pot acabar quan finalitza la programació. Els vincles que ha ajudat a construir poden continuar actuant molt després que aquesta hagi desaparegut del calendari.

Això no disminueix la importància dels resultats directes. Els situa dins d'un procés més ampli.

La política cultural pot contribuir a crear, sostenir o transformar determinades condicions sense controlar-ne completament l'aparició ni poder atribuir-se'n en exclusiva els efectes. Precisament per això aquestes condicions formen part del seu valor públic. No perquè siguin fàcilment mesurables, sinó perquè permeten comprendre la capacitat d'una política per deixar efectes que continuen actuant més enllà de cada actuació concreta.

Aquest és, probablement, el principal desplaçament que suggereix la lectura comparada dels plans analitzats. La manera com construïm una diagnosi condiciona també la manera com interpretem els seus resultats i, en darrer terme, el valor públic que acabem reconeixent a les polítiques culturals. **No podem decidir què fa una política cultural sense haver decidit abans què som capaços de veure que fa.**

Si les polítiques culturals han ampliat progressivament la manera d'entendre la cultura, potser també ha arribat el moment d'ampliar la manera d'observar el valor que contribueixen a construir.

Potser aquest és el desplaçament que suggereix la lectura comparada dels plans analitzats: **no mirar només allò que les polítiques culturals produeixen, sinó aprendre a reconèixer també allò que fan possible.**

Referències

Ajuntament de Masquefa. (2025). *Pla d'acció cultural. Masquefa 2025–2031*. Diputació de Barcelona, Centre d'Estudis i Recursos Culturals. [Text complet \(pdf\)](#) [3]

Ajuntament de Pallejà. (2025). *Pla d'acció cultural. Pallejà 2025–2030*. Diputació de Barcelona, Centre d'Estudis i Recursos Culturals. [Text complet \(pdf\)](#) [4]

Ajuntament de Sant Cugat del Vallès. (2024). *Pla d'acció cultural. Sant Cugat del Vallès 2024–2030*. Diputació de Barcelona, Centre d'Estudis i Recursos Culturals. [Text complet \(pdf\)](#) [5]

Interacció. (2026, 25 de març). *Què estan fent realment els plans culturals municipals*. Diputació de Barcelona. [Article a Interacció](#) [2]

Categories: Articles i anàlisi

Etiquetes: polítiques culturals

Etiquetes: governança cultural

Etiquetes: pensament cultural

- [6]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2026/09/vida%20cultural>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/mendozahr>

[2] <https://interaccio.diba.cat/news/2026/03/plans-culturals-municipals>

[3] <https://www.diba.cat/documents/d/cerc/pla-d-accio-cultural-masquefa-2025-1>

[4] <https://www.diba.cat/documents/d/cerc/pla-d-accio-cultural-palleja-2025>

[5] https://www.diba.cat/documents/d/cerc/pla-d-accio-cultural-sant-cugat-del-valles-2024_web

[6] <https://interaccio.diba.cat/node/10594>